

Beslut

Datum 2024-10-29

Dnr 2023:8101

Sida **1 (23)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av gymnasieskolans undervisning
om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer
vid Lagmansgymnasiet 1 i Vara kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Lagmansgymnasiet 1 avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga gymnasiegemensamma ämnen på gymnasiet ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Lagmansgymnasiet 1 den 18–20 september 2024. Besöket genomfördes av utredarna Roger Persson och Ulf Pantzare.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare i gymnasiegemensamma ämnen
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Beslut:

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Lagmansgymnasiet 1 i Vara kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- genomför en återkommande undervisning på alla gymnasieprogram som synliggör hur olika perspektiv på kunskapsområdet hänger ihop och ger eleverna en helhetsbild
- arbeta med inslag i undervisningen som ger alla elever möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersförtryck samt utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur sexualitet och relationer framställs i medier och andra sammanhang

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Lagmansgymnasiet 1 i Vara kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- bemöt utspel och uttryck för intolerans och arbeta med insatser som hävdar de värden läroplanen anger

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 1 maj 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade

utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till

kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till

Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:8098) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i flera delar utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Granskningen visar att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer återkommer i varierad grad för eleverna under alla år i gymnasiet och att lärarna endast delvis tar hjälp av annan personal som har kompetens inom kunskapsområdet. Den undervisning som eleverna får är dock uppdaterad och relevant samt tar upp aktuella frågor knutna till kunskapsområdet.

Granskningen av ämnesintegrerad och fördjupande undervisning visar att sexualitet, samtycke och relationer visserligen får utrymme i flera gymnasiegemensamma ämnen, men att undervisningen inte gör det möjligt för eleverna att arbeta med olika perspektiv på kunskapsområdet.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att undervisningen omfattar hur olika föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt kan påverka människors livsvillkor samt ger eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga till empati och lära sig om samtycke. Det skiljer sig dock mellan olika program i vilken grad eleverna får möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer som rör kön och hedersförtryck.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i flera delar utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att lärarna i stort främjar ett öppet klassrumsklimat och skapar trygghet inom

ramen för undervisningen. Undervisningen har ett innehåll som överlag är inkluderande och som utmanar begränsande normer.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att lärarna i olika omfattning bemöter uttryck för intolerans och destruktiva jargonger samt använder sig av kunskaper om elevernas behov i sin planering av undervisningen.

Granskningen av elevdelaktighet visar att lärarna på olika sätt gör eleverna delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Här bedöms:

- Återkommande och aktuell undervisning
- Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Återkommande och aktuell undervisning

Kunskapsområdet är inte ett återkommande inslag för alla elever

Granskningen visar att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer inte är ett återkommande inslag för alla elever under alla år i gymnasiet. Eleverna läser sina gymnasiegemensamma ämnen i olika år på olika program och det skiljer sig åt hur återkommande de får undervisning som omfattar kunskapsområdet. Den undervisning som eleverna får är dock aktuell och relevant.

Av intervjuer med såväl elever som lärare framgår att det varierar mellan olika program hur återkommande undervisningen behandlar inslag som rör kunskapsområdet. Flera av kurserna som omfattar kunskapsområdet är förlagda under det första gymnasieåret för elever som läser högskoleförberedande program. Det handlar främst om naturkunskap och samhällskunskap. Elever på dessa program säger i intervju att det är synd att undervisningen är så koncentrerad till det första året i gymnasiet och uppger att de gärna hade sett att

undervisningen var utspridd även under de kommande åren. För eleverna som i stället läser yrkesprogram har tonvikten av kurserna legat först i år 2. Enligt eleverna har de i år 3 endast en teorilektion i veckan.

Lärarna berättar att de på egna initiativ försöker hålla sin undervisning uppdaterad genom att bland annat följa nyheter om vad som händer i världen och söka information, material och statistik på olika organisationers hemsidor. Eleverna uppger att undervisningen är aktuell och relevant. Lärarna inom vissa ämneslag berättar att de delar tips sinsemellan eller ägnar sig åt kollegialt lärande som ibland berör kunskapsområdet.

Undervisningen fångar upp dagsaktuella frågor knutna till kunskapsområdet

Granskningen visar att vardagshändelser eller aktuella samhällsfrågor med koppling till sexualitet, samtycke och relationer blir en del av undervisningen.

Eleverna berättar att lärarna uppmuntrar till diskussioner och att de brukar ha diskussioner utifrån vad som framkommer i nyheterna, på raster eller i korridorer och att det kan vara frågor som lärare såväl som elever lyfter. Enligt eleverna brukar lärarna anpassa innehållet i dessa diskussioner så att det blir meningsfullt och begripligt. I elev- och lärarintervjuer framkommer att de bland annat diskuterat rätten till abort i länder som Polen och USA, preventivmedel, internetprofiler med kontroversiella åsikter om kvinnor samt toxisk maskulinitet.

Annan personal med kompetens inom kunskapsområdet blir endast delvis en del av undervisningen

Granskningen visar att skolans elevhälsa eller externa aktörer endast delvis har varit en del i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Enligt rektorn håller kuratorn och skolsköterskan ibland i lektioner efter förfrågan från lärare och ger som exempel att kuratorn har deltagit på en lektion i engelska. Lärarna uppger dock att elevhälsan inte har varit delaktig i deras undervisning. De berättar dock att de upplever att elevhälsan finns tillgänglig och bistår vid behov lärarna med tips och material som knyter an till kunskapsområdet, bland annat med arbetsmaterial inför den temavecka som skolan arrangerar. Eleverna berättar visserligen att kuratorn och skolsköterskan har besökt dem i klasserna för att prata om ämnen som berör kunskapsområdet, men att det huvudsakligen har förekommit i samband med temadagar, mentorstider eller i programgemensamma ämnen. De uppger dock att elevhälsan är synlig och tillgänglig på skolan. Skolan har också bjudit in externa föreläsare som har pratat om sexualitet, samtycke och relationer samt könsroller. Elever och lärare berättar att de efter det senaste tillfället visserligen diskuterade

föreläsningen på en efterföljande lektion, men det framgår att det huvudsakligen var i det ämne som stod på schemat vid den aktuella tidpunkten och saknade koppling till det aktuella undervisningsämnet. Vidare framkommer i intervjuerna att ungdomsmottagningen besöker skolan varje termin, bland annat i anslutning till temaveckan. Enligt eleverna och lärarna är de däremot inte inne i själva undervisningen. Rektorn berättar att tiden som de har möjlighet att vara på skolan tyvärr har minskat.

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kunskapsområdet förekommer inom flera gymnasiegemensamma ämnen

Granskningen visar att frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer ges utrymme i flera gymnasiegemensamma ämnen.

I intervjuerna ger både lärare och elever exempel från olika ämnen på hur undervisningen har berört kunskapsområdet. Det framgår att tonvikten ligger på ämnen som naturkunskap och samhällskunskap. Eleverna uppger att kunskapsområdet främst är en del av ämnet naturkunskap och av intervjuer med såväl lärare som elever framgår att kunskapsområdet är ett sammanhållet arbetsmoment inom naturkunskap. Under arbetets gång förekommer inslag som rör sex och samlevnad, sexualitet, pornografi, genus, sexuell läggning och könsidentiteter. Undervisningen i naturkunskap närmar sig även kunskapsområdet utifrån ett fysiologiskt och ett biologiskt perspektiv. Även undervisningen i samhällskunskap omfattar frågor om genus och sexuell läggning, men också könsroller och jämställdhet, normer och värderingar samt identitet. I andra ämnen förekommer ytterligare kopplingar till kunskapsområdet. Exempelvis belyser undervisningen i religionskunskap olika livsåskådningars syn på sexualitet, könsroller och sexuell läggning. I ämnet historia möter eleverna frågor som rör könsroller och jämställdhet. I idrott och hälsa omfattar undervisningen framför allt frågor om kroppsideal, men även relationer och genus.

Undervisningen synliggör inte olika perspektiv på kunskapsområdet

Granskningen visar att det inte finns något samarbete mellan lärarna i de olika ämnena som gör det möjligt för eleverna att arbeta med olika perspektiv på kunskapsområdet i undervisningen.

I lärarintervjuerna framkommer att lärarna tillhör såväl ett programlag som ett ämneslag. Både lärarna och rektorn berättar dock att det inte finns någon systematisk samverkan eller samplanering mellan lärarna på skolan kring kunskapsområdet. Av intervjuerna framgår att det ser olika ut mellan olika elevgrupper och lärare i vilken omfattning som kunskapsområdet behandlas i undervisningen. Enligt lärare och rektorn finns det lärare på skolan som känner

att de saknar kunskap om att undervisa om valda delar av kunskapsområdet, däribland hedersvåld och samtycke. Undervisningen om kunskapsområdet utgår främst från lärares egna initiativ, även om det förekommer samverkan i varierad omfattning inom vissa ämneslag eller lärarpar. Enligt lärare finns visserligen tid till förfogande, men eftersom det inte finns en schemalagd samverkansstid kring kunskapsområdet blir det inte heller av. Rektorn bekräftar i intervju att det ser olika ut mellan olika ämneslag hur benägna lärarna är att samarbeta. Elever som läser på yrkesprogram uppger att det kan bli en upprepning när undervisningen i gymnasiegemensamma ämnen ibland tar upp samma saker som de redan har pratat om i programgemensamma ämnen.

Av intervjuerna med såväl elever som lärare framgår att under den temavecka som skolan arrangerar under vårterminen finns en strävan efter att de olika ämnena ska rikta sin undervisning mot kunskapsområdet. I intervju med lärare framkommer dock att det inte finns något samarbete kring temaveckan mellan ämnena och inte heller någon styrning från skolledningen om vad lärarna ska ta upp i undervisningen under veckan. Enligt en lärare fungerar veckan främst som en påminnelse om att det här kunskapsområdet ska stå i fokus. Enligt eleverna varierar det i vilken utsträckning undervisningsämnena har koppling till kunskapsområdet under temaveckan. Till exempel uppger en del elever att de upplever inslag i vissa undervisningsämnena som krystade.

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Lärarna arbetar medvetet för att uppmuntra och utmana eleverna att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön

Granskningen visar att eleverna får undersöka olika föreställningar om vad som är kvinnligt respektive manligt och hur könstillhörighet kan påverka människors livsvillkor.

Lärarna och eleverna ger flera exempel på hur undervisningen i olika ämnen har behandlat frågor om könsnormer och skillnader mellan kön. I ämnet samhällskunskap har eleverna bland annat studerat löneskillnader mellan män och kvinnor, hur könsfördelningen ser ut inom politiken, representation i styrelser, mans- och kvinnodominerade yrken och förutsättningar för kvinnor att söka vissa yrken. I ämnet historia har de pratat om hur kvinnorollen har sett ut genom åren och uppmärksammat viktiga händelser i historien, såsom införandet av preventivmedel, föräldraförsäkring, abort och kvinnors rösträtt.

Undervisningen i religionskunskap har omfattat olika religioners syn på kvinnorollen och hur synen på kvinnor har förändrats inom kristendomens historia. I ämnet naturkunskap har eleverna bland annat pratat om skillnader mellan kön, både ur ett biologiskt och ett socialt perspektiv. I idrott och hälsa finns ett arbetsmoment med fokus på könsideal som omfattar frågor om psykisk ohälsa i relation till utseendefixering. Jämställdhet är något som också kommer

igen i de flesta ämnen, exempelvis hur fördelningen av hushållssysslor ser ut i hemmet och hur jämställt det är på gym. Enligt lärare och elever förekommer även genusperspektiv i de texter eller serier som eleverna läser eller ser på i ämnen som engelska och svenska, men det skiljer sig mellan elevgrupperna huruvida de upplever att det står i fokus för uppgiften.

Eleverna får inte likvärdiga möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer som kan knytas till hedersrelaterat våld och förtryck

Granskningen visar att inte alla program ger eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Detta gäller särskilt elever som läser yrkesprogram.

Enligt rektorn är arbetet med hedersrelaterade frågor inte lika utvecklat på skolan som frågor som rör andra delar av kunskapsområdet. Av intervju med lärarna framgår också att hederskultur och frågor kopplade till hedersrelaterat våld inte är något som alla elever får möta återkommande i undervisningen. Ett par av de intervjuade lärarna berättar att undervisningen i samhällskunskap, religionskunskap och geografi omfattar frågor om hedersproblematik, bland annat utifrån orsaker och konsekvenser när olika kulturer möts. Lärarna uppger att eleverna har fått se en dokumentärserie i både religionskunskap och samhällskunskap som bland annat tar upp hur hedersproblematik kan manifestera sig inom såväl kristendomen som islam. Elever som läser högskoleförberedande program bekräftar att undervisningen har berört frågor om heder i framför allt samhällskunskap i samband med att de har arbetat med mänskliga rättigheter. Eleverna ger exempel på att de bland annat har pratat om hedersmordet på Fadime, att hedersproblematik också kan påverka pojkar samt har gjort kopplingar mellan gängkriminalitet och heder. Eleverna berättar också att undervisningen i religionskunskap har omfattat samtal om olika religioners syn på heder samt hedersvåld. Vidare uppger eleverna att frågor om bortgifte har förekommit i ämnen som historia och svenska. Eleverna på yrkesprogram ger däremot inte en lika fyllig bild. Några elever berättar att de visserligen har tagit upp hedersrelaterade frågor i ämnet naturkunskap i samband med ett moment om "sexualkunskap" samt att det eventuellt också kan ha förekommit i religionskunskap. Däremot uppger andra yrkeselever att de inte har berört heder i de gymnasiegemensamma ämnena, med undantag för att de i religionskunskap har pratat om att vissa inte får gifta sig efter eget val. Eleverna från såväl yrkesprogrammen som de högskoleförberedande programmen berättar dock att de däremot har pratat om heder i olika programgemensamma ämnen.

Eleverna har vissa möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier och andra sammanhang

Granskningen visar att inte alla program ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang. Detta gäller särskilt elever som läser på högskoleförberedande program.

Lärarna i samhällskunskap uppger att de i undervisningen bland annat tar upp sexualiserad reklam. En av lärarna ger som exempel att hen låter eleverna titta på olika anmälningar av sexistiska framställningar i reklam som har inkommit till Allmänna reklamationsnämnden (ARN) med diskussioner om huruvida bilderna har blivit fällda eller inte. En lärare i idrott och hälsa uppger att de brukar prata om pornografi och porrberoende utifrån ett biologiskt perspektiv. Eleverna får då titta på en intervju med en manlig skådespelare inom branschen som pratar om könsroller och förväntningar. Även en av samhällskunskapslärarna brukar ta upp frågor som rör pornografi utifrån hur branschen styrs och hur den kan skapa skeva ideal. Elevgrupperna ger olika bilder av om och hur undervisningen har omfattat hur relationer och sexualitet framställs i media. Eleverna på yrkesprogram bekräftar till stor del lärarnas utsagor. De berättar att de i ämnen som naturkunskap och samhällskunskap samt idrott och hälsa har pratat om hur pornografi och olika könsideal som skildras i reklam eller på sociala medier påverkar unga i dagens samhälle. Hos eleverna på de högskoleförberedande programmen framträder däremot en annan bild. Även om några elever berättar att undervisningen i samhällskunskap ytligt har berört hur manligt och kvinnligt framställs i olika medier och sammanhang ger eleverna en relativt samstämmig bild av att det främst har varit en del i programgemensamma kurser, exempelvis psykologi och media.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga till empati och lära sig om samtycke

Av granskningen framkommer att eleverna i undervisningen får utveckla sin förmåga att leva sig in i andra människors situationer och erfarenheter samt förstå betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke.

I intervjuerna berättar såväl elever som lärare att de i flera ämnen har arbetat med frågor som omfattar empati, kärlek, vänskap och relationer. Bland annat framkommer att eleverna i ämnen som religionskunskap, naturkunskap och engelska har fått fundera över vad som kännetecknar en sund relation, hur man bör kommunicera i relationer, vad som är viktigt i en relation och vad som utmärker en god vän. Eleverna ger även exempel på att de i ämnen som svenska och engelska arbetar med texter och serier som sätter kärlek och relationer av olika slag i fokus. Lärarna i idrott och hälsa brukar lyfta vikten av relationer och respekt i förhållande till samarbete och utifrån hälsoaspekter. Enligt eleverna

berör de frågor om samtycke främst i undervisningen i samhällskunskap och naturkunskap. De pratar då bland annat om hur ett samtycke ser ut, att det ska finnas en ömsesidighet för de som är involverade, vikten av fortsatt kommunikation även under sexakten, att ett "nej" är ett "nej" samt att ett "ja" kan ändras till ett "nej" och att man bestämmer själv över sin kropp. En elevgrupp berättar att de till exempel har sett en animerad informationsfilm om samtycke i såväl samhällskunskap som idrott och hälsa. Ett par elevgrupper uppger att de i ämnet naturkunskap har pratat om oäktsam våldtäkt och ger som exempel att bara för någon har velat ha sex tidigare behöver den personen inte nödvändigtvis vilja ha det igen. Elever på högskoleförberedande program uppger att även programgemensamma ämnen och temaveckan har tagit upp frågor om samtycke.

Enligt lärarna berör de samtyckeslagen när de pratar om brottslighet och juridik i samhällskunskap, till exempel i relation till våldtäktsbrott. Även i ämnet naturkunskap tar lärarna upp lagar som reglerar sexualitet, samtycke och relationer, såväl samtyckeslagen som sexköpslagen. En lärare som undervisar i svenska berättar att de i undervisningen har berört lagen främst genom läsning av valda texter såsom artiklar. Flera elever bekräftar att de har haft inslag i undervisningen om samtyckeslagen i ämnena samhällskunskap, naturkunskap, religionskunskap och historia och bland annat pratat om straff och påföljder.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Här bedöms:

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen innehåller aktiva insatser för att främja ett öppet och tryggt klassrumsklimat som präglas av respekt

Granskningen visar att de flesta lärare verkar för att alla elever ska komma till tals när undervisningen rör sexualitet, samtycke och relationer.

Av elev- och lärarintervjuer framgår att eleverna får reflektera över och argumentera utifrån frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer i form av såväl diskussioner och debatter som i skrift. Eleverna ger i stort en bild av att det är en bra stämning när de diskuterar i klassrummet och att det är högt i tak, även när det finns skilda åsikter i en fråga. I intervjuerna framkommer flera metoder

som lärare använder sig av för att främja ett öppet klassrumsklimat. Såväl lärare som elever berättar exempelvis att eleverna brukar få diskutera frågor i par eller i mindre grupper innan de lyfter en diskussion i helklass. Lärare som undervisar i naturkunskap uppger att de brukar samla in frågor i en frågelåda för att elever inte ska känna sig utpekade. En lärare i samhällskunskap berättar att hen brukar lätta vilka elever som ska vara för eller emot i debatter.

Enligt eleverna och lärarna finns inga särskilda förhållningsregler för diskussioner som rör kunskapsområdet, utan att skolans generella ordningsregler gäller. Det handlar bland annat om rätten att uttrycka sina åsikter, att visa varandra respekt och att inte kränka andra. Såväl lärare som elever säger dock att det är en balansgång mellan att uppmuntra elever till att uttrycka sina åsikter samtidigt som avvikande synpunkter från elever löper risk att kränka andra. Lärarna berättar att eleverna generellt är nyfikna och intresserade när de arbetar med frågor som rör kunskapsområdet. Samtidigt framkommer att det på vissa yrkesprogram förekommer en machokultur som påverkar klassrumsklimatet negativt. Lärare uppger att de i dessa situationer skapar tydligare ramar och att de kan välja att skjuta på svårare frågor till senare när de känner eleverna bättre. En lärare uppger att hen enbart låter eleverna reflektera över känsliga ämnen i skrift, eftersom det enligt läraren finns en risk att elever uttrycker kränkande kommentarer. Läraren ger som exempel att det lätt kan bli diskussioner om manlighetsnormer när de pratar om att män är överrepresenterade i förhållande till övergrepp.

Undervisningen ger eleverna möjligheter att reflektera över hur normer kan påverka och begränsa människors handlingsutrymme

Granskningen visar att undervisningen har ett innehåll som i stort är inkluderande samt att lärarna synliggör och utmanar begränsande normer.

Såväl elever som lärare berättar att de återkommande arbetar med normer i undervisningen och att eleverna får reflektera över dessa. Lärarna uppger till exempel att de pratar med eleverna om vad det betyder att uttrycka homofoba kommentarer och att de uppmuntrar eleverna att våga vara som de vill samtidigt som de ska respektera andras önskemål och val. Lärare i samhällskunskap berättar att eleverna i undervisningen har fått se en film om en transsexuell person. Det förekommer även oplanerade samtal om könsnormer och machokultur. Eleverna bekräftar att de ofta pratar om normer i undervisningen och att det brukar stå i fokus i flera gymnasiegemensamma ämnen, däribland samhällskunskap, naturkunskap och svenska. I ämnet svenska har eleverna exempelvis fått reflektera över vilka normer som kan tillämpas på dem själva i samband med att de läste en bok. Undervisningen i samhällskunskap har omfattat normer i samhället och på arbetsplatser. Elever berättar att undervisningen i såväl naturkunskap som religionskunskap har belyst normer i relation till samhällets syn på olika könsidentiteter och olika sexuella läggningar samt pratat

om begrepp som homofobi och asexualitet. Enligt såväl elever som lärare använder sig lärarna i undervisningen ibland av normvidgande begrepp i stället för könsbundna, såsom att använda "partner" för att definiera olika parter i ett äktenskap eller att de i idrott och hälsa pratar om "förare och följare" när det är dans på schemat. Vidare uppger lärare att läromedel som används i undervisningen ofta är normmedvetna, exempelvis att när elever arbetar utifrån olika fallbeskrivningar kan ett föräldrapar vara samkönat.

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Uttryck för intolerans problematiseras endast delvis i undervisningen

Granskningen visar att det varierar mellan lärarna i vilken mån de bemöter uttryck för intolerans och destruktiva jargonger samt använder sig av kunskaper om elevernas behov i sin planering av undervisningen.

I intervjuer med lärare och elever framkommer att lärare generellt agerar direkt om elever använder uttryck som kan uppfattas kränkande och pratar med eleverna om det, men att det inte gäller alla lärare. Elever berättar att det finns lärare som resonerar med elever som uttrycker avvikande åsikter och ber dem utveckla vad de menar med sina kommentarer eller vänder på ett perspektiv för att eleverna ska se en situation från ett annat håll. Elever i en klass uppger att deras lärare har diskuterat med dem om de skällsord som de använder sig av. Enligt en del elever skiljer det sig dock mellan olika lärare i vilken mån de säger till, där vissa lärare är strikta medan andra verkar ha tröttnat. Av lärar- och elevintervjuer framgår att det inte finns något samlat arbetssätt för hur lärarna i undervisningen ska bemöta uttryck för intolerans och att det därför skiljer sig i vilken mån lärare uppmärksammar kränkande uttryck. Lärare berättar att de är medvetna om att inte alla lärare på skolan reagerar när elever använder glåpord och säger att det kan bli problematiskt när vissa lärare reagerar och andra inte.

I intervju med rektorn framkommer att språket bland eleverna på skolan kan vara ganska grovt och att det finns elever som uttrycker sig homofobiskt. Enligt rektorn beror detta på att det finns fler manliga än kvinnliga elever på skolan och att många elever har med sig ett dåligt språkbruk som det är svårt att ändra på. Såväl lärare som elever bekräftar delvis denna bild. Lärarna uppger att de är medvetna om att det finns elever på Lagmansgymnasiet som på olika sätt uttrycker intolerans i strid mot de värden som läroplanen anger. Några elever som läser på ett yrkesprogram uppger också att det har blivit en norm att använda homofobiska kommentarer "på skämt". De berättar att det i klassen finns en hård jargong och en norm som grundar sig i en machokultur. Även på ett av de högskoleförberedande programmen uppger kvinnliga elever att de manliga eleverna använder en del könsord eller homofobiska uttryck. Elever och lärare berättar att det inte är enkelt att avvika från de normer som finns, varken på skolan eller i det samhälle som de bor. Vidare berättar några elever att det även

finns särskilda klassnormer på skolan och att elever väljer program delvis utifrån hur eleverna i dessa uppfattas och inte bara baserat på deras intressen. Av lärar- och elevintervjuer framgår dock att det skiljer sig mellan lärarna i vilken omfattning de planerar sin undervisning om kunskapsområdet utifrån de värdegrundsutmaningar som finns på skolan.

Elevdelaktighet

Eleverna får möjlighet att tycka till om undervisningen

Granskningen visar att lärarna på olika sätt gör eleverna delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Av intervjuerna framgår att lärarna har olika sätt att göra eleverna delaktiga och ta reda på vad eleverna vill veta mer om vad gäller sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna i naturkunskap samlar in frågor från eleverna inför arbetsmomentet som rör kunskapsområdet och enligt lärarna utformas sedan lektioner utifrån dessa frågor, vilket eleverna bekräftar. Lärarna berättar att ju fler frågor som inkommer på ett visst område desto mer utrymme får den frågan, även om det också finns en grundplanering. Lärarna uppger att de också samlar in frågor under arbetets gång. En elevgrupp berättar att de även i religionskunskap och historia har fått skriva frågor digitalt som de sedan skulle diskutera. Lärare som undervisar i samhällskunskap uppger att de generellt stämmer av med eleverna inför olika moment för att ta reda på om elever har sett de filmer som planeras att visas eller de övningar som ska göras. Enligt lärarna är de även öppna för att elever kan komma med önskemål, såväl innan ett arbetsmoment som under lektionerna. Eleverna berättar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer handlar mycket om diskussioner och åsikter och inte bara fakta, vilket gör att de upplever att de får inflytande över innehållet. Några elever uppger att de brukar få titta i läroböckerna innan olika arbetsområden, inklusive de som rör kunskapsområdet och att de sedan får säga vad de vill veta mer om. Vidare ger de intervjuade eleverna en bild av att de också kan påverka upplägg och arbetsformer samt att de i nästan alla kurser får utvärdera undervisningen i slutet.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- genomför en återkommande undervisning på alla gymnasieprogram som synliggör hur olika perspektiv på kunskapsområdet hänger ihop och ger eleverna en helhetsbild

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Rektorn har även ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnen samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.¹ Läroplanen anger också att lärarna ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Lärarna ska också organisera och genomföra arbetet så att eleverna får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.² Delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer finns med i flera av de gymnasiegemensamma ämnena, antingen i ämnets syfte eller i det centrala innehållet i kursen.³ Det betyder att flera lärare utifrån sin ämnesundervisning i olika grad har ansvar för att behandla kunskapsområdet på lektionerna.

Granskningen visar att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer återkommer i varierad grad för eleverna under alla år i gymnasiet. Det förekommer att skolan bjuder in externa aktörer för att informera eleverna i samband med exempelvis temadagar, men inte med koppling till olika undervisningsämnen eller i syfte att bredda och fördjupa lärarnas undervisning om kunskapsområdet. Granskningen visar också att lärarna inte samordnar sin planering för kunskapsområdet. Eleverna möter därmed begränsade perspektiv gällande hur kunskapsområdet hänger ihop och sammantaget ger undervisningen eleverna få möjligheter till fördjupning genom att tillämpa olika perspektiv. Det leder till att eleverna inte får en helhetsbild av vad kunskapsområdet innefattar.

¹ Lgy 11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar

² Lgy 11, avsnitt 2.1 Kunskaper

³ Se exempelvis gymnasieskolans ämnesplaner för naturkunskap, idrott- och hälsa, samhällskunskap, historia, religion, engelska, svenska och svenska som andraspråk.

Genom att undervisningen utifrån kunskapsområdet är återkommande och genom att använda kompetens från elevhälsan, annan personal eller externa organisationer kan lärarna bredda och fördjupa perspektiv i undervisningen. Det kan till exempel vara gynnsamt för lärare som inte känner sig tillräckligt bekväma att undervisa om känsliga frågor. Om lärarna dessutom har kännedom om vad andra lärare undervisar om och hur de förhåller sig till kunskapsområdet kan de kollegialt närma sig detta tillsammans och därigenom skapa en helhet för eleverna samt ge dem möjlighet till fördjupning i ämnet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna möjligheter att göra undervisning om sexualitet, samtycke och relationer till ett återkommande inslag under elevernas tid i gymnasieskolan. Rektorn behöver också ge lärarna förutsättningar att samarbeta med varandra genom exempelvis ämnesövergripande undervisning, i syfte att fördjupa eller bredda kunskapsområdet. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer](#).

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger alla elever möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersförtryck samt utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur sexualitet och relationer framställs i medier och andra sammanhang

Läroplanen anger att skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.⁴

Granskningen visar att det skiljer sig mellan programmen om eleverna får möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till maktstrukturer som kan knytas till hedersrelaterad problematik samt till hur sexualitet framställs i media och andra sammanhang. Genom att låta undervisningen omfatta maktstrukturer kopplade till heder samt utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet i olika medier och sammanhang kan eleverna rustas med information, kunskaper och positiva värden för att ha trygga och respektfulla relationer såväl nu som i framtiden. En sådan undervisning av hög kvalitet kan bidra till ett förebyggande arbete mot våld i ungas partnerrelationer.

⁴ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Gymnasieskolans uppdrag.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att verka för att eleverna ska utveckla ett kritiskt förhållningssätt och stärka deras förmåga att fatta egna beslut. Det innebär att i undervisningen arbeta medvetet för att uppmuntra och utmana eleverna att kritiskt granska hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, däribland pornografi. Eleverna behöver också ges möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till heder samt att reflektera över exempelvis oskuldsnormer, begränsningar av handlingsutrymme och att hedersproblematik omfattar både kvinnor och män. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet samtycke och relationer](#) och [Skolverket Publikationsserier 2021 hedersrelaterat våld och förtryck](#).

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- bemöt utspel och uttryck för intolerans och arbeta med insatser som hävdar de värden läroplanen anger

Läroplanen anger att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Ingen i skolan ska utsättas för diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.⁵

I granskningen framkommer att det finns elever som på olika sätt uttrycker värderingar som strider mot de värden läroplanen anger. Det varierar dock mellan lärare i vilken utsträckning som de bemöter och fångar upp dessa uttryck för värdegrundsproblem för att sedan behandla dem inom ramen för undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Genom att läraren arbetar relationsstärkande och tar med sig kunskap om elever som visar intolerans eller har en destruktiv jargong kan läraren visa för alla elever var gränsen går och hävda de värden som läroplanen anger, och undvika att undervisningen förstärker normer som dominerar i skolan och i samhället.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att bemöta utspel och uttryck för intolerans bland eleverna samt förutsättningar att arbeta med insatser som hävdar de värden läroplanen anger. Rektorn rekommenderas även verka för att undervisningen ska präglas av värdegrundsperspektiv. Bland de mänskliga rättigheter som skolan ska förmedla och förankra respekt för finns åsikts- och yttrandefriheten. Det innebär att elever har rätt att ha åsikter som också står i strid med skolans värdegrund. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Publikationsserier 2022 Främja förebygga upptäcka och åtgärda](#)

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Indra Kullenberg, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Roger Persson. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Ulf Pantzare och Marcus Rönnegard deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Återkommande och aktuell undervisning

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁶

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁷ Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁸

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.⁹ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹⁰

Av läroplanen för gymnasieskolans inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Det framgår också att en trygg identitet och medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder.¹¹

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. När värderingar redovisas, ska det alltid klart framgå vem det är som står för dem. Alla som verkar i skolan ska alltid hävda de

⁶ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

⁷ 1 kap. 4 § skollagen.

⁸ 1 kap. 4 § skollagen.

⁹ 1 kap. 5 § skollagen.

¹⁰ Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

¹¹ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Förståelse och medmännisklighet*.

grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och klart ta avstånd från det som strider mot dem.¹²

Av läroplanens inledande del framgår vidare att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter oberoende av könstillhörighet. Det framgår att skolan har ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska också verka för att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Oavsett om utbildningen är förlagd till en arbetsplats eller äger rum i skolan ska den präglas av ett jämställdhetsperspektiv.¹³

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om könsmonster och hur de kan påverka människors livsval och livsvillkor. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska hur normer, värderingar och strukturer kan begränsa kvinnors och mäns makt att forma såväl samhället som sina egna liv. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande i utbildningen får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹⁴

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer anges att det är skolans ansvar att varje elev kan använda sina kunskaper som redskap för att kritiskt granska normer, påståenden och förhållanden, och har kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Varje elev ska ha förmåga att kritiskt granska och bedöma det eleven ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor.¹⁵ Det anges vidare att läraren ska se till att undervisningen till innehåll och upplägg präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att eleverna ges möjlighet att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet.

¹² Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Saklighet och allsidighet.*

¹³ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.*

¹⁴ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Gymnasieskolans uppdrag.*

¹⁵ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Mål.*

Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val. Läraren ska även samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen. I undervisningen ska läraren utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning. Vidare ska läraren organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjlighet till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁶

Avseende normer och värden anges i läroplanen bland annat att det är skolans mål att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet. Det är också skolans mål att varje elev tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor.¹⁷ Vidare anges det att alla som arbetar i skolan ska visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Läraren ska öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa. Vidare ska läraren klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet och tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.¹⁸

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. Läraren ska även uppmuntra elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det och låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Vidare anges det också att läraren ska planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.¹⁹

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.²⁰ Elevhälsans insatser ska riktas till såväl enskilda elever som till grupper av elever och till insatser som rör skolan i dess helhet. Att elevhälsans arbete ska bedrivas i samverkan med lärare på skolan avser att förtydliga att elevhälsan, tillsammans

¹⁶ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Riktlinjer*.

¹⁷ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Mål*.

¹⁸ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Riktlinjer*.

¹⁹ Lgy 11, avsnitt 2.3, *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

²⁰ 2 kap. 25 § skollagen.

med lärarna, ska bidra med aktuell kunskap om elevernas fysiska, psykiska och psykosociala hälsa, om hinder för elevernas hälsa, lärande och utveckling och om de övergripande förutsättningarna för hälsa, lärande och utveckling på skolan. I arbetet kan elevhälsan i dialog med skolans övriga personal nyttja erfarenheter från arbetet med enskilda elever och grupper av elever.²¹

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.²²

För varje ämne finns en ämnesplan och utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser. Ämnesplanerna innehåller respektive ämnes syfte och vilka kurser som ingår i ämnet. För respektive kurs anges det centrala innehåll som undervisningen i kursen ska behandla. Vidare framgår betygskriterier för varje kurs som relaterar till det centrala innehållet i kursen och har en koppling till ämnesplanen som helhet. (16 kap. 21 och 23 §§ skollagen, 1 kap. 4 § gymnasieförordningen [2010:2039].)²³

²¹ Proposition. 2021/22:162, *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s. 157.

²² Lgy 11, avsnitt 2.6, *Rektorns ansvar*.

²³ Bestämmelserna i 16 kap. 21 och 23 §§ skollagen har nya lydelse från den 15 juli 2022 genom lag 2022:147. Lagen tillämpas den första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. För utbildning i gymnasieskolan ska äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. 1 kap. 4 § gymnasieförordningen har en ny lydelse från och med den 1 januari 2024 genom förordning 2023:654. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter d. 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som påbörjats före den 1 juli 2025.